

ОСВРТ НА НЕКЕ СТАВОВЕ ИЗ ДИСКУСИЈЕ
Проф. БУДИМИРА КОШУТИЋА

У реферату, а и у уводној речи, пледирао сам за то да дебата о деоби нашег права, и права уопште, на јавно и приватно право не добија идеолошко-политички карактер, него да добије и до краја задржи карактер научно-стручне расправе, базиране на чињеницама, а не на етикетама. Друг Кошутић сматра да је ово моје упозорење било сувишно, с обзиром на прилике у нашем друштву. Његово мишљење је у основи тачно. Али, моје упозорење је имало не само смисао да у току расправе не дође до идеолошко-политичких квалификација појединаца, него да расправа као целина има превасходно научно-стручно обележје. Јер, у нас је било и таквих расправа о појединим питањима од значаја за право и правни систем нашег друштва, чији ехо захваљујући политичко-идеолошким предубеђењима појединаца, није био повољан за поједине учеснике у тим расправама, иако су у њима добронамерно учествовали. Тај ехо се није по њих завршавао тежим последицама, али је ипак, краће или дуже време, био у извесном смислу непријатан. А ја бих желео да се расправа, о деоби права на јавно и приватно право води без претходних идеолошко-политичких опредељења у вези с тим питањем, да се заснива на чињеницама, да има садржајан и документован карактер. Таква расправа ће подстаћи већи број присутних да, у њој учествују и даће већи друштвено употребљив резултат.

Што се тиче дискусије о деоби нашег права и права уопште, на јавно и приватно право, осврнућу се на излагање друга Кошутића. У вези с тим учинићу две напомене: прво, жао ми је, што је друг Кошутић отишао пре него што је данашња расправа завршена, па неће бити у прилици ни да чује ни да евентуално одговори на ово што ћу рећи у вези с његовим излагањем; и, друго, о његовом усменом излагању тешко је говорити, јер, услед немогућности да се проучи у целини, постоји опасност да буде и криво схваћено и криво оцењено.

Колико сам могао да схватим, друг Кошутић је, у вези с деобом права на јавно и приватно право, говорио о тоталитету друштвених односа, о јединству материјалне производње, класних односа и могућности превазилажења тих односа, имајући у виду и прошлост, и садашњост и будућност. На основу таквог посматрања дошао је до закључка да само у буржоаском друштву постоји подела права на јавно и приватно право. Право социјалистичког друштва се не може делити на ове две области. Такође се не слаже са мојим тврђењем да робно-новчани начин привређивања условљава деобу права на јавно и приватно право. Као пример за то наводи податак да је у феудалном друштву постојала робно-новчана привреда, али се право тога друштвеног раздобља није делило на јавно и приватно право.

Поводом ових ставова друга Кошутића рекао бих следеће:

Прво, када се расправља о правном систему и његовој деоби на области права, а то значи и о деоби на јавно и приватно право, треба увек имати у виду укупност стања у друштву или, како каже друг Кошутић, тоталитет друштвених односа. Ја сам управо то и имао у виду када сам говорио о могућности деобе правног система нашег друштва на јавно и приватно право. Укупно стање нашег друштва и, у оквиру њега, нашег економског и правног система последњих десетак година је такво да несумњиво омогућава деобу нашег права на јавно и приватно право. Не видети то, значи забадати главу у песак.

Друго, при разматрању могућности деобе нашег права на јавно и приватно право, нисам се бавио футурологијом, тј. нисам разматрао ни питање услова ни питање времена превазилажења те деобе. За разлику од друга Кошутића који том питању поклања одговарајућу пажњу, могу рећи да оно мене није у овом моменту интересовало. Ја сам расправљао само о питању могућности деобе нашег данашњег права на јавно и приватно право и дошао до закључка да је таква деоба могућа и корисна. Сва друга разматрања у реферату су подређена том основном питању, па их у том контексту треба и посматрати.

Треће, није тачна тврдња друга Кошутића да подела права на јавно и приватно право постоји само у буржоаском друштву. Ова подела је постојала и у робовласничком друштву, додуше, у рудименталном облику и без дубљег теоријског образложења, али је постојала. Чињеница је да се о овој подели говори и у социјалистичком друштву, додуше, веома противуречно, али се говори. Тај факат није без икаквог значаја. О деоби права на јавно и приватно право се једино није расправљало у феудалном друштву, али то још не значи да ове области права нису постојале.

Међутим, када је реч о деоби права на јавно и приватно право у ма ком друштву, треба разликовати две ствари: прво, реално постојање јавног и приватног права као области дотичног правног система; и, друго, теоријско разликовање ових двеју области.

У робовласничком друштву постојали су и јавно и приватно право као реалност, а ту реалност је запазила и забележила правна теорија, тако да је оно што је постојало у стварности нашло одраза и у правној теорији.

У феудалном друштву, са рецепцијом римског права, појављује се приватно право, јер су средњовековни правници, с оживљавањем робно-новчане привреде, реципирали само онај део римског права који се називао приватно право. О јавном праву у овом друштвеном систему веома мало знамо. Знамо да су слободни градови имали своје статуте, да су доносили декрете; да су поједини феудалци оличавали и наредбодавну и другу власт. Али, ови подаци нам не омогућавају да створимо довољно јасну слику о постојању, домашају, физиономији и структури јавног права у феудалном друштву. Вероватно би се задовољавајућа слика о тој области права могла добити тек сестраним и дубљим истраживањима. Али, то је задатак који тек треба извршити. Дакле, у феудалном друштву је, почев од рецепције римског права, несумњиво постојало приватно право као друштвена реалност. На основу извесних података, може се рећи да су постојали и извесни облици јавног права. Али, оно што се, на основу података којима данас располажемо, зна, то је да се у правној теорији феудалног периода не помиње јавно право, него само приватно право. То смо уосталом чули данас и из излагања професорке Даниловић. Дакле, правна теорија феудалног периода није нам приказала у довољном светлу правну реалност тога раздобља; у њој се говори о приватном праву, док о јавном праву нема ни речи. Разлози таквог понашања нису нам познати. Али, ако правна теорија овог периода није вршила деобу правног система на јавно и приватно право, то још не значи да ове области права нису у стварности постојале, као што то сматра друг Кошутих. Његову тврдњу о стању права у феудалном друштву довољно демантује постојање приватног права. На постојање те области права указује и Маркс у својим радовима, на којег се иначе друг Кошутих често позива у прилог појединих својих тврђења.

У стварности буржоаског друштва је најочитије дошло до изражаја постојање јавног и приватног права као две области у оквиру правног система, а тај факат је буржоаска правна теорија и сагледала и проучила.

О јавном и приватном праву у социјалистичком друштву није могуће дати дефинитиван суд. Овај друштвени систем је тек у повоју. Али, оно што се може рећи данас, то је да се о постојању јавног и приватног права може говорити зависно од стања у појединим социјалистичким земљама. У неким од тих земаља доминира јавно право, док је приватно право такоређи занемарљива чињеница. Сходно томе, у правној теорији тих земаља се негира деоба права на јавно и приватно право. Такав је, на пример, случај у Совјетском Савезу. Насупрот томе, у нашој земљи је, у последњих десетак година, стање такво да реално постоје и јавно и приватно право, па се због тога наш правни систем теоријски може делити на ове две области права. Али, то не значи да постојање јавног и приватног права у оквиру нашег правног система и теоријска деоба нашег правног система на ове две области има исти значај, смисао и домаћај као у буржоаском или неком другом друштвеном систему. О томе сам у приличној мери говорио у реферату, па не бих хтео то да понављам.

Најзад, не стоји ни тврдња друга Кошутића да постојање јавног и приватног права као две области у оквиру правног система не условљава постојање робно-новчане привреде. Та је тврдња у толикој мери у супротности са историјским и савременим развојем привреде и права, да је демантују и историја и савремени развој. Ја сам се прилично дуго и прилично исцрпно бавио питањима јавног и приватног права и дошао, на бази чињеница, до уверења да је постојање ове две области права у оквиру правног система условљено постојањем робно-новчаног начина привређивања. Друг Кошутић, у свом излагању, није навео никакве чињенице које би доказивале супротно.